

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ДЕРЖАВИ І РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК УЧАСНИКІВ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН

Держава та релігійні організації є різними за суттю, призначенням, структурою, але вони і тісно пов'язані між собою. Кожен із цих інститутів має свою особливу соціальну цінність і значимість.

У науці та нормативних актах поняття держави дефініціюють по-різному. Найвдалішим, на нашу думку, є визначення О. Ф. Скакун: держава – суверенна політико-територіальна організація суспільства, що володіє владою, яка здійснюється державним апаратом на основі юридичних норм, що забезпечують захист і узгодження суспільних, групових, індивідуальних інтересів зі спиранням, у разі потреби, на легальний примус [1, с. 145].

Конституція визначає Україну суверенною, незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою. Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави [2]. Враховуючи дуалістичний статус держави як суб'єкта права, у відносинах вона може виступати суб'єктом як публічного, так і приватного права, майнових та окремих немайнових прав. У публічних правовідносинах держава реалізовує свої владні, управлінські повноваження, а в приватних виступає учасником правових відносин на рівні з іншими учасниками, не наділеними владними повноваженнями.

Для забезпечення публічних інтересів держава може створювати підприємства, установи, організації. Юридичні особи, які не є суб'єктами господарювання, основною своєю метою мають здійснення владно-розпорядчих функцій. До таких відносяться центральні та місцеві органи державної влади та інші державні органи. Правовий статус, порядок створення і припинення, обсяг і здійснення компетенції визначаються Конституцією України, законами та іншими нормативно-правовими актами.

Отже, держава як суб'єкт приватного права наділяється правоздатністю і дієздатністю. Проте правосуб'єктність держави все ж таки має свої відмінні особливості, оскільки вона може розглядатися лише як спеціальна правосуб'єктність, що відрізняється від універсальної, де суб'єкти можуть вчиняти будь-які дії, окрім тих, що прямо заборонені законом.

Щодо релігійних організацій, слід звернутись до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23.04.1991 (далі – Закон), яким регулюються державно-релігійні правовідносини. В Законі

застосовуються терміни «релігійна організація» та у ст. 5, 6 говориться про «церкви (релігійні організації)» також термін «церква» застосовується у статті 30 щодо реалізації державної політики центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігій і церкви [3]. Отже, виникає проблема невизначеності понятійного апарату, оскільки законодавець використовує як поняття церкви так і релігійних організацій. У більшій мірі говориться про релігійні організації, проте чіткого розмежування цих понять немає, визначення релігійної організації немає також. У статті 7 Закону закріплено лише перелік релігійних організацій на які поширюється дія Закону. На практиці трапляються навіть випадки відмови реєстрації установчих документів релігійної організації у зв'язку з відсутністю її форми у переліку наведеної статті. Наприклад, Міністерство культури України відправило на доопрацювання уставні документи «Управління сумської єпархії української православної церкви» «Управління конотопської єпархії української православної церкви» через те, що у переліку ч. 2 ст. 7 Закону «єпархія» як окрема форма релігійної організації не визначена, тому її реєстрація як окремої юридичної особи не передбачена [4].

Як учасники правовідносин релігійні організації можуть діяти двома шляхами: зареєструватись в порядку визначеному законодавством та отримати статус юридичної особи, або здійснювати свою діяльність без державної реєстрації. Релігійні організації зі статусом юридичної особи володіють спеціальною (цільовою) правосуб'єктністю, яка передбачає здійснення тільки тих видів діяльності, які необхідні для досягнення мети організації. Обравши другий варіант, згідно чинного законодавства, обсяг прав не зареєстрованої релігійної організації буде обмеженим. Так, наприклад, без реєстрації релігійні організації не мають права отримувати культове майно, здійснювати випуск релігійної літератури, не будуть внесені до державного реєстру неприбуткових організацій, тощо. Юридичний статус таких незареєстрованих громад та їхні права законом не визначені. Враховуючи вищезазначене, ми вважаємо за необхідне на законодавчому рівні визначити дві основні форми релігійних об'єднань: релігійна організація без статусу юридичної особи - добровільне об'єднання громадян, утворене з метою спільного сповідання і поширення віри, яка здійснює діяльність без державної реєстрації та набуття правоздатності юридичної особи; релігійна організація зі статусом юридичної особи - добровільне об'єднання громадян, утворене з метою спільного сповідання і поширення віри і в установленому законом порядку зареєстроване як юридична особа.

Отже, держава та релігійні організації в державно-релігійних відносинах виступають незалежними одна від одної учасниками як публічних, так і приватних відносин, водночас спільно забезпечують публічний інтерес в релігійній сфері. Понятійна невизначеність,

застарілість законодавчих норм, наявність значних прогалин та колізій права, нівелює усі намагання законодавця та наукової спільноти удосконалити правове регулювання релігійних правовідносин та здійснити аналіз юридичної природи релігійних організацій на належному науковому рівні.

Література

1. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підруч. / О. Ф. Скакун; пер. з рос. - Харків: Консум, 2001. – 656 с.
2. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 № 987-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 25. – Ст. 284.
4. Лист Міністерства культури від 27.10.2016 № 1710/18/10-16 на запит від 06.10.2016 № 16010061.
5. Кривенко Ю. В. Щодо співвідношення понять «церква» та «релігійна організація» / Ю. В. Кривенко / Університетські наукові записки. – 2006. – № 2 (18). – С. 130-135.

УДК 349.6(477)(043.2)

Шукало І. В., студентка магістратури,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
ім. Василя Стефаника», м. Івано Франківськ, Україна
Науковий керівник: Кобецька Н. Р., д.ю.н., професор

ПОРЯДОК ВСТАНОВЛЕННЯ САНІТАРНО-ЗАХИСНИХ ЗОН ПРОМИСЛОВИХ ОБ'ЄКТІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Санітарно-захисною зоною є територія з особливим режимом використання, яка встановлюється навколо об'єктів та виробництв, що є джерелами впливу на довкілля й здоров'я людини, і за своїм функціональним призначенням є захисним бар'єром, що забезпечує безпеку населення у процесі експлуатації об'єкта. Розробка і встановлення санітарно-захисних зон відбувається на етапі планування та проектування господарської діяльності. Як зазначають автори навчального посібника «Проблеми права екологічної безпеки», важливим правовим засобом забезпечення екологічної безпеки на етапі планування екологічно небезпечної діяльності на об'єктах промисловості виступає зонування територій, на яких будуть розташовані екологічно небезпечні об'єкти, з метою забезпечення нормальних умов експлуатації таких об'єктів, запобігання їх негативному впливу на людей та довкілля, суміжні землі та інші природні об'єкти [1, с. 264].

У ст. 18 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»